

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 12
im. prof. Adama Wodniczki
w Gnieźnie**

**PROGRAM
WYCHOWAWCZO- PROFILAKTYCZNY**

WSTĘP

„W wychowaniu chodzi o to, ażeby człowiek stawał się coraz bardziej człowiekiem – o to, żeby bardziej był, a nie tylko więcej miał, aby więc poprzez wszystko, co posiada, umiał bardziej i pełniej być człowiekiem, to znaczy, ażeby również umiał bardziej być nie tylko z drugimi, ale i dla drugich (...).”

Jan Paweł II

Wychowanie to jedno z głównych zadań każdej placówki oświatowej, jednak zasadniczą rolę w kształtowaniu młodego człowieka pełni dom rodzinny. To właśnie dom przekazuje system wartości, uczy, jak żyć. Rola szkoły, choć wspierająca, pod pewnymi względami, jest jednak niezastąpiona. Przygotowuje ucznia do życia zawodowego i społecznego oraz podejmuje działania z zakresu profilaktyki problemów młodego człowieka. Zarówno rodzice jak i nauczyciele spędzają z dzieckiem najwięcej czasu- mają zatem możliwość najsilniejszego wpływu na rozwój jego osobowości. Rozwijają wrażliwość dziecka, pomagają odkrywać jego zdolności i możliwości. Uczą też konstruktywnego radzenia sobie z własnymi brakami, trudnościami i negatywnymi emocjami.

Każdy nauczyciel, nie tylko wychowawca, wywiera wpływ na uczniów swoją postawą, osobowością, chęcią zrozumienia i pomocy a nawet życzliwym uśmiechem. W miarę możliwości stwarza korzystne warunki do rozwoju wychowanków.

Podstawą sukcesu wychowawczego jest zatem zbudowanie prawidłowej relacji między nauczycielem, rodzicem a uczniem.

Jesteśmy szkołą:

- **stwarzającą miłą, bezpieczną atmosferę,**
- **wspierającą wszechstronny rozwój uczniów,**
- **uczącą wzajemnego szacunku, przyjaźni, szczerości i tolerancji,**
- **przyjazną dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych,**
- **uwzględniającą tradycje szkolne i rodzinne,**
- **propagującą dziedzictwo kultury narodowej,**
- **przeciwdziałającą przemocy i nieakceptowanym społecznie zachowaniom,**
- **promującą zdrowie,**
- **propagującą edukację ekologiczną,**
- **oferującą szeroki zakres zajęć pozalekcyjnych,**
- **integrującą uczniów, rodziców i nauczycieli.**

CELE PROGRAMU WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNEGO

CEL GŁÓWNY:

Wszechstronny rozwój ucznia we wszystkich sferach jego osobowości (w wymiarze intelektualnym, psychicznym, fizycznym, emocjonalnym, społecznym, duchowym).

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- 1. Kształtowanie postaw moralnych, obywatelskich i patriotycznych w oparciu o normy etyczne i uniwersalny system wartości.*
- 2. Przygotowanie uczniów do właściwego pełnienia ról w życiu społecznym: szkolnym, rodzinnym, zawodowym.*
- 3. Przygotowanie do życia we współczesnym świecie poprzez ukazywanie różnych jego aspektów wraz z zagrożeniami.*
- 4. Rozwijanie kompetencji cyfrowych, wdrażanie do odpowiedzialnego korzystania z Internetu oraz bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej.*
- 5. Rozwijanie dociekliwości poznawczej ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie.*
- 6. Wspieranie rozwoju osobowego poprzez pomoc w odkrywaniu własnych możliwości, predyspozycji, talentów.*
- 7. Rozwijanie kreatywności i samodzielności życiowej.*
- 8. Kształtowanie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i akceptacji ich poglądów.*
- 9. Kształtowanie postaw prospołecznych i umiejętności współpracy w zespole.*
- 10. Pielęgnowanie mowy ojczystej jako przejawu dbałości o kulturę języka i odpowiedzialności za słowo.*
- 11. Wpajanie uczniom odpowiedzialności za własne czyny i świadomości ponoszenia konsekwencji dokonywanych wyborów.*
- 12. Poszanowanie ojczystego dziedzictwa kulturowego wyrastającego z kultury europejskiej.*
- 13. Rozbudzanie u uczniów aktywności czytelniczej.*
- 14. Propagowanie zdrowego stylu życia i kształtowanie postaw proekologicznych.*

PLAN DZIAŁAŃ WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
1. Wspieranie rozwoju osobowości uczniów.	<ul style="list-style-type: none"> • Zaspokajanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, • pomoc w odkrywaniu własnych możliwości, predyspozycji, talentów, • rozbudzanie ciekawości poznawczej, • poszerzanie zainteresowań i uzdolnień, • motywowanie do nauki, • otoczenie opieką uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. 	dyrekcja, wszyscy pracownicy pedagogiczni
2. Doskonalenie nauczycieli.	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli, • udział w wewnętrznych i zewnętrznych formach doskonalenia zawodowego, • szkoleniowe rady pedagogiczne poświęcone zjawiskom patologicznym i niepożądanym, • udostępnianie fachowej literatury i czasopism. 	dyrekcja, nauczyciele
3. Wychowywanie poprzez wprowadzenie wyważonego systemu oceniania zachowania.	<ul style="list-style-type: none"> • Zapoznanie uczniów z ich prawami i obowiązkami, zawartymi w Statucie Szkoły, • zapoznanie uczniów z kryteriami ocen zachowania, • czytelność zasad przyznawania nagród i podnoszenia konsekwencji. 	dyrekcja, członkowie Rady Pedagogicznej
4. Podnoszenie stanu bezpieczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie właściwego nadzoru dorosłych w czasie przerw oraz wymiana informacji o niewłaściwych zachowaniach uczniów, • wskazywanie sposobów radzenia sobie w sytuacjach zagrożeń, • rozwijanie umiejętności przewidywania skutków nieodpowiedniego postępowania i zachowania, • wyrabianie nawyku kulturalnego 	wszyscy pracownicy

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	<p>spędzania czasu (pobyty w czytelni, bibliotece, stołówce, auli),</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie uczniów z regulaminami pracy w klasopracowniach i innymi zasadami bezpieczeństwa, • przestrzeganie przepisów BHP, • stosowanie indywidualnych sposobów współpracy z ofiarami i agresorami, diagnoza przypuszczalnych zaburzeń, • informowanie o możliwości korzystania z numerów alarmowych i adresów internetowych instytucji wspomagających bezpieczne funkcjonowanie dziecka. 	
<p>5. Ochrona przed negatywnym wpływem mediów, przeciwdziałanie uzależnieniom oraz postawom antyspołecznym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań minimalizujących negatywny wpływ mediów i Internetu, • realizacja programów i przedsięwzięć profilaktycznych, obejmujących: <ul style="list-style-type: none"> ○ uwrażliwienie dzieci na możliwość pojawienia się zagrożeń w szkole, w drodze, na podwórku, w domu i wskazanie sposobów radzenia sobie w sytuacji zagrożenia, ○ rozwijanie umiejętności przewidywania skutków nieodpowiedniego postępowania, ○ kształtowanie umiejętności życiowych, w szczególności samodzielności, radzenia sobie ze stresem, inteligencji emocjonalnej, umiejętności społecznych, ○ kształtowanie u uczniów krytycznego myślenia, konstruktywnego podejmowania decyzji w sytuacjach trudnych, • organizowanie działań w zakresie profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych (pogadanki, 	<p>wszyscy pracownicy szkoły, pedagog, psycholog higienistka</p>

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	<p>prelekcje, filmy),</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałanie fonoholizmowi poprzez wprowadzenie zasad korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń mobilnych, zawartych w innowacji „Przerwa w Realu”, • dostarczanie pozytywnych wzorców osobowych, • spotkania z psychologiem i pedagogiem, • prowadzenie zajęć prewencyjnych na terenie szkoły, • stosowanie celowych środków zaradczych, dotyczących zapobiegania niewłaściwym zachowaniom w szkole, • opracowanie scenariuszy zajęć na temat przemocy, zapobiegania konfliktom, • działalność informacyjna szkoły w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> ○ sposobów prowadzenia działań wychowawczych i profilaktycznych w celu przeciwdziałania używaniu środków i substancji szkodliwych, ○ udostępniania informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów, ich rodziców i opiekunów, ○ uświadamiania konsekwencji prawnych, ○ informowania uczniów i rodziców (opiekunów) o procedurach interwencyjnych obowiązujących w szkole, • współpraca z instytucjami wspierającymi szkołę (m.in. policja, sąd rodzinny), • włączanie, w razie potrzeby, w indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny działań z zakresu przeciwdziałania 	

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	przemocy i używania substancji szkodliwych dla zdrowia.	
6. Kształtowanie u uczniów postawy dbałości o własne zdrowie.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganie ucznia w jego rozwoju psychofizycznym. 	dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, higienistki szkolne
7. Rozwój działalności sportowej, rekreacyjnej i turystycznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Zachęcanie do aktywnego spędzania czasu, • organizowanie wycieczek, rajdów, • udział uczniów w imprezach i zawodach sportowych na terenie miasta, regionu i kraju, • zacieśnianie przyjacielskich kontaktów z młodzieżą zagraniczną. 	dyrekcja, nauczyciele, Szkolne Koło Turystyczne
8. Przygotowanie do pełnienia ról życiowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Dobór odpowiedniej tematyki na godzinach do dyspozycji wychowawcy, • realizacja programu „Wychowanie do życia w rodzinie”, • dostarczanie materiałów poglądowych przewidzianych programem, • spotkania ze specjalistami, np. z lekarzem, higienistką, • poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne. 	dyrekcja, wychowawcy, nauczyciel prowadzący zajęcia, higienistka, pedagog, psycholog
9. Przygotowanie do wyboru kierunku kształcenia i zawodu.	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego, spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, • planowanie kariery zawodowej, • poruszanie tematyki związanej z doradztwem zawodowym na poszczególnych lekcjach, • prezentacja oferty szkół ponadpodstawowych. 	dyrekcja, doradca zawodowy, wychowawcy, nauczyciele, pedagog, psycholog
10. Rozwijanie działalności wolontariatu.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie Szkolnego Koła Wolontariatu, • promowanie idei wolontariatu, • kształtowanie postaw prospołecznych, • motywowanie uczniów do dobrowolnej i bezinteresownej pomocy, • rozwijanie postawy otwartości 	dyrekcja, opiekunowie Szkolnego Koła Wolontariatu, nauczyciele

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	i wrażliwości na potrzeby innych, <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie ciekawych inicjatyw, • całoroczna organizacja działań, związanych z wolontariatem w szkole i środowisku lokalnym. 	
11. Wpajanie szacunku do tradycji i kultury narodowej, pielęgnowanie patriotycznej postawy.	<ul style="list-style-type: none"> • Obchody świąt i rocznic państwowych z udziałem pocztu sztandarowego (składanie kwiatów w miejscach pamięci narodowej), • dbałość o symbole narodowe i ich odpowiednie eksponowanie, • audycje, wystawy, • zajęcia edukacyjne. 	dykcja, opiekunowie Samorządu Uczniowskiego, nauczyciele
12. Działania związane z przybliżeniem postaci patrona szkoły- prof. Adama Wodziczki.	<ul style="list-style-type: none"> • Obchody Dnia Patrona, • propagowanie wiedzy ekologicznej i włączanie się w akcje związane z ochroną środowiska, • nauka hymnu szkoły, • dbałość o tereny zielone. 	dykcja, opiekunowie kół ekologiczno- przyrodniczych, nauczyciele
13. Edukacja kulturalna.	<ul style="list-style-type: none"> • Wycieczki do teatru, opery i kina, • wyjścia na wystawy, • zwiedzanie zabytków Gniezna i okolic, • akcje propagujące czytelnictwo. 	nauczyciele, opiekunowie Szkolnego Koła Turystycznego, biblioteka szkolna
14. Poznanie kultury miasta i regionu.	<ul style="list-style-type: none"> • Wycieczki, rajdy po Gnieźnie i okolicy, • udział w lokalnych imprezach kulturalnych i sportowych, • odkrywanie tradycji i historii „naszej małej Ojczyzny”, • działania związane z postacią św. Wojciecha- zajęcia edukacyjne, konkursy, wycieczki, • udział w uroczystości „Imieniny Miasta”. 	dykcja, nauczyciele, Szkolne Koło Turystyczne
15. Integracja ze środowiskiem lokalnym.	<ul style="list-style-type: none"> • Kontakty z lokalnymi mediami, • współpraca z innymi szkołami oraz placówkami kulturalno- oświatowymi, • udział w różnych spotkaniach inicjowanych przez organ prowadzący oraz inne instytucje współpracujące ze szkołą, • zapraszanie gości dzielących się z uczniami swoimi 	dykcja, komisja ds. promocji szkoły, nauczyciele, Rada Rodziców

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	<p>doświadczeniami,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wychodzenie z inicjatywami społeczno-kulturalnymi poza szkołę, • współpraca z Radą Osiedla Winiary i Spółdzielnią Mieszkaniową oraz lokalnymi instytucjami i przedsiębiorcami. 	
16.Kształtowanie postawy otwartości na inne kultury.	<ul style="list-style-type: none"> • Poznawanie symboli, zabytków, kultury i różnorodności krajów poszczególnych regionów świata, • wycieczki do krajów europejskich, • tematyczne projekty i prezentacje multimedialne, • kształtowanie postawy tolerancji, • integracja obcokrajowców w społeczności szkolnej. 	dyrekcja, nauczyciele, SKT
17.Redagowanie gazetki szkolnej „Tuzinek”.	<ul style="list-style-type: none"> • Publikowanie na łamach gazetki prac uczniów oraz artykułów nauczycieli dotyczących życia szkolnego, • udział młodych redaktorów w warsztatach dziennikarskich i konkursach, • promowanie czytelnictwa, postaw ekologicznych i prozdrowotnych. 	dyrekcja, opiekun zespołu redakcyjnego, nauczyciele
18. Wnikliwe poznanie zespołu klasowego.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowy, ankiety; stawianie wspólnych zadań, tematów do realizacji na godzinach do dyspozycji wychowawcy, • poznanie uczniów podczas wspólnych zabaw, spotkań i wycieczek integracyjnych, • wymiana informacji z rodzicami i opiekunami uczniów. 	wychowawcy
19.Dbałość o integrację zespołu klasowego.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie imprez, wspólnych wycieczek, wyjść klasowych, • stawianie zadań wymagających współpracy i współdziałania, • zachęcanie dzieci do pomocy koleżeńskiej, • kształtowanie poczucia tożsamości klasowej. 	dyrekcja, wychowawcy
20.Otoczenie uczniów opieką psychologiczno- - pedagogiczną.	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie pomocy pedagogicznej i psychologicznej, • kierowanie na badania do poradni 	

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	psychologiczno- pedagogicznej i innych specjalistów wspierających dziecko i jego rodzinę, <ul style="list-style-type: none"> • opieka nad uczniami z dysfunkcjami i problemami wychowawczymi, • współpraca z przedstawicielami policji, sądu rodzinnego oraz z innymi instytucjami wspierającymi szkołę i rodzinę. 	dyrekcja, pedagog, psycholog, nauczyciele
21. Motywowanie uczniów do pracy.	<ul style="list-style-type: none"> • Dostarczanie pozytywnych bodźców na poszczególnych zajęciach, • rozbudzanie w uczniach ciekawości poznawczej, • nagradzanie za wysiłek włożony w wykonanie zadania. 	dyrekcja, nauczyciele
22. Rozwijanie współodpowiedzialności i zachęcanie do współtworzenia życia szkolnego.	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole, • budowanie prawidłowych relacji między wszystkimi podmiotami szkolnymi, • podejmowanie i realizowanie zadań uwzględniających możliwości i zainteresowania ucznia, • uświadamianie uczniom ich roli w kreowaniu właściwego wizerunku szkoły, • wzmacnianie więzi ze szkołą poprzez wzmacnianie poczucia „my” - święta, wspólne akcje, wycieczki, rajdy, imprezy, zajęcia sportowe, wyjazdy integracyjne, koła zainteresowań, • wzmacnianie prospołecznych zachowań. 	dyrekcja, pedagog, psycholog, nauczyciele,
23. Przygotowanie imprez okolicznościowych: klasowych, szkolnych i międzyszkolnych.	Współdziałanie nauczycieli, rodziców i uczniów w organizacji świąt i imprez: <ul style="list-style-type: none"> • pasowanie na ucznia, • Dzień Edukacji Narodowej, • Święto Niepodległości, • spotkania opłatkowe, wieczór kolęd, • Dzień Babci i Dzień Dziadka, • Dzień Kobiet, • Święto Konstytucji 3 Maja, • Majówka Dwunastki, 	dyrekcja, nauczyciele

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	<ul style="list-style-type: none"> • Dzień Matki, • Dzień Dziecka • Dzień Sportu, • Dzień Patrona, • Dzień Języków Obcych, • maratony i konkursy czytelnicze, • pasowanie na czytelnika uczniów klas I, • wycieczki, wyjścia, imprezy integracyjne, • inne. 	
24. Przygotowanie uczniów do samorządności i odpowiedzialności.	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie w strukturach samorządu klasowego i uczniowskiego zgodnie z przydzielonymi obowiązkami, • umożliwienie podejmowania decyzji dotyczących społeczności uczniowskiej, • udział w demokratycznych wyborach z pełnym zachowaniem zasad podmiotowości dziecka. 	dyrekcja, nauczyciele, opiekunowie Samorządu Uczniowskiego
25. Zachęcanie uczniów do udziału w konkursach i imprezach okolicznościowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie systemu nagradzania uczniów promujących szkołę i rozślawiających jej dobre imię, • pomoc w przygotowaniu się do konkursów i zawodów, • przygotowanie bogatej oferty uroczystości i konkursów szkolnych. 	dyrekcja, nauczyciele - opiekunowie uczniów
26. Wspieranie ucznia w budowaniu pozytywnego obrazu samego siebie w oparciu o rzetelną samoocenę.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie samoświadomości i obiektywnej samooceny, • powierzanie dziecku ważnych zadań, odpowiedzialnych funkcji, • rozwijanie zainteresowań i talentów uczniów. 	dyrekcja, nauczyciele, psycholog, pedagog
27. Budzenie wrażliwości moralnej dziecka i budowanie pozytywnego systemu wartości.	<ul style="list-style-type: none"> • Szukanie i wskazywanie ideałów, wzorców do naśladowania, • przekazywanie wiedzy etycznej z wykorzystaniem różnorodnych metod, • promowanie humanistycznych wartości. 	dyrekcja, nauczyciele, pedagog, psycholog
28. Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym ucznia.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, • propozycja szerokiej oferty zajęć 	dyrekcja, nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
	pozalekcyjnych.	
29. Diagnozowanie środowiska rodzinnego.	<ul style="list-style-type: none"> • Porady i konsultacje dla rodziców i opiekunów, • obserwowanie funkcjonowania ucznia, • współpraca z przedstawicielami instytucji wspierających ucznia i rodzinę, 	pedagog, psycholog nauczyciele, pracownicy świetlicy
30. Ścisła współpraca ze środowiskiem, w jakim wychowuje się dziecko.	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z rodzicami, „trójkami klasowymi”, przedstawicielami Rady Rodziców, • indywidualne rozmowy z uczniami o sytuacji rodzinnej, • wskazywanie odpowiednich wzorców, • edukacja i poradnictwo dla rodziców i opiekunów, • wzmacnianie kompetencji wychowawczych rodziców (opiekunów), • spotkania z nauczycielami, psychologiem i pedagogiem- - zebrania i konsultacje, • omawianie w czasie zebrań rodzicielskich problemów dotyczących agresji i przemocy (w tym również w cyberprzestrzeni) oraz zagrożeń wynikających z używania substancji psychoaktywnych, • udostępnianie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów i ich rodziców (opiekunów), • rodziców i opiekunów w organizowanie imprez klasowych i szkolnych, wycieczek, rajdów, festynu. 	dyrekcja, nauczyciele, psycholog, pedagog, wychowawcy
31. Podejmowanie działań wobec dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoc dzieciom zaniedbanym wychowawczo i środowiskowo, • kierowanie na zajęcia do świetlic socjoterapeutycznych, • pomoc materialna. 	dyrekcja, pedagog, wychowawcy
32. Kontynuowanie prac na rzecz estetycznego	<ul style="list-style-type: none"> • Działania zmierzające do upiększenia szkoły, dbałość 	dyrekcja,

ZADANIA	OBSZAR REALIZACJI	OSOBY ODPOWIEDZIALNE
wyglądu szkoły.	o czystość, <ul style="list-style-type: none"> • aktualizowanie gazetek ściennych, • dbałość o zielen wokół budynku szkoły (sadzenie drzewek, pielęgnacja roślin). 	nauczyciele

Podsumowanie

Realizacja Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego ma doprowadzić do tego, by każdy uczeń Szkoły Podstawowej nr 12 im. prof. Adama Wodziczki w Gnieźnie, na miarę swoich możliwości, zdolności i zainteresowań, miał szansę osiągnąć sukces.

Najważniejsze dla nas, nauczycieli, jest to, by nasi uczniowie stawali się lepsi, ciekawi świata, otwarci na drugiego człowieka.

Pragniemy, by nasz absolwent:

- **z szacunkiem odnosił się do polskiej historii, tradycji i kultury, dbał o kulturę słowa,**
- **prezentował wysoką kulturę osobistą, znał i stosował zasady dobrego wychowania,**
- **dostrzegał potrzeby drugiego człowieka, chętnie pomagał innym,**
- **był asertywny, miał swoje zdanie i umiał je uzasadnić,**
- **potrafił wyrażać swoje potrzeby i rozwiązywać problemy bez agresji,**
- **odróżniał dobro od zła, był odpowiedzialny za swoje postępowanie,**
- **dbał o środowisko naturalne, znał zagrożenia ekologiczne, aktywnie działał na jego rzecz,**
- **przestrzegał zasad higienicznego trybu życia,**
- **potrafił korzystać z różnych źródeł informacji (Internet, encyklopedie, materiały źródłowe),**
- **wykorzystywał swoje predyspozycje, możliwości, talenty,**
- **rozwijał swoje zainteresowania,**
- **atrakcyjnie i bezpiecznie spędzał czas wolny, korzystał z dóbr kultury, czuł się członkiem społeczności europejskiej.**